

впливових лобістів. Вирішенням зазначеної проблеми має стати прийняття базового закону з регулювання лобізму, який має гарантувати участь громадськості у прийнятті владних рішень та зробити цей процес максимально прозорим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Б. Кому нужны уставы территориальных громад? // Інформаційний портал Харківської правозахисної групи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khpg.org/index.Php?id=1223974541>.
2. Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 року № 1378 станом на 20 березня 2008 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 42. – Ст. 2773.
3. Дягілев О.В. Конституційно-правовий інститут лобізму: вітчизняний та зарубіжний досвід. – Х.: Майдан. – 2011. – 252 с.
4. Свєньєва А. Законодавче регулювання лобістської діяльності // Парламент: Часопис – 2004. – № 1. – С. 32-39.
5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Манжул К.В., Нікітчук І.І. Лобізм у законотворчій діяльності України // Бюл. М-ва юстиції України. – 2005. – № 11. – С. 5-11.
7. Молодцов О.В. Асоціації органів місцевого самоврядування як суб'єкти лобіювання // Актуальні проблеми державного управління. Зб. наук. пр. / Голов. ред. С.М. Серьогін. – 2002. – № 1 (7). – С. 183-192.

8. Нестерович В. Ф. Конституційно-правові аспекти лобіювання у правотворчому процесі України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. – Луганськ, 2004. – 212 с.

9. Новини молоді [редакційна] // Офіційний веб-сайт Харківського міського центру дозвілля молоді. – 2007. – 14 грудня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.centrmolodi.kharkov.com/module=articles&c=news&b=1&a=73>.

10. Онупрієнко, А. М. Формування інституту лобізму // Проблеми законності. Вип. 56. – Х.: Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2002. – С. 35-40.

11. Порфімович О.Л. До питання запровадження правового регулювання вітчизняної лобістської практики // Укр. право. – 2004. – № 1. – С. 123-129.

12. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 84. – Ст. 2945.

13. Статут територіальної громади міста Харкова в редакції, затвердженій рішенням Харківської міської ради № 121/07 від 4 липня 2007 р. // Офіційний сайт Харківської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.city.kharkov.ua/uk/article/view/id/49/>.

14. Уряд скасує додаткове 13-відсоткове мито на імпортовані товари. [редакційна] // Веб-сайт громадської ради при Державному митному комітеті України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://myto.org.ua/node/1538>.

15. Швайка І. О. Захистимо харківську фортецю від загарбників // Медіапорт. Харків. – 2009. – 6 січня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forum.mediaport.ua/read.php?42,609471>.

УДК 342.81

ПОНЯТТЯ ТА РИСИ ЗАСАД ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Марцеляк С. М.,

здобувач кафедри фундаментальних
юридичних дисциплін
Харківського національного
університету внутрішніх справ

Анотація: Проведено аналіз розуміння вітчизняними та зарубіжними науковцями принципів (засад) виборчого права. Встановлено та охарактеризовано ознаки засад (принципів) виборів народних депутатів України. На підставі визначених ознак запропоновано авторську дефініцію поняття засад виборів народних депутатів України.

Ключові слова: принцип, засада, вибори, Конституція України, принципи права, засади виборів народних депутатів України.

Аннотация: проведено анализ понимания отечественными и зарубежными учеными принципов избирательного права. Определено и охарактеризовано черты принципов выборов народных депутатов Украины. На основании этих признаков предложена авторская дефиниция понятия принципов выборов народных депутатов Украины.

Ключевые слова: принцип, принцип, выборы, Конституция Украины, принципы права, принципы выборов народных депутатов Украины.

Annotation: The analysis of the understanding of domestic and foreign scholars principles (principles) suffrage. Established and characterized signs principles (principles) Parliamentary elections in Ukraine. Based on the identified features the authorized definition of the concept of principles parliamentary elections in Ukraine.

Key words: principle, principle, elections, the Constitution of Ukraine, the principles of law, the principles of parliamentary elections in Ukraine.

Перед сучасною вітчизняною юридичною наукою актуальним є питання дослідження принципів права, які охоплюють всю правову матерію, є складовою права. Вони пронизують практично всі інститути і

норми права і як своєрідний вектор визначають напрямок розвитку правової системи, впливають на зміст і розвиток всіх інших елементів правової матерії, впливають на характер, склад і зміст суб'єктивних прав, на їх співвідношення з обов'язками, заборонами, відповідальністю, на їх

реальність, забезпеченість, захищеність [1, с. 298], синтезують світовий досвід розвитку права тощо.

Принципи права є достатньо багатоманітними. І в цій багатоманітності виділяються принципи виборів народних депутатів України. Їх дослідження набуває особливого значення, оскільки вони виступають фундаментом правового регулювання електоральних відносин, опорними точками, орієнтирами всього виборчого процесу, і недотримання яких може мати наслідком визнання їх недейсними. Принципи виборів народних депутатів України визначають межі, в рамках яких функціонує механізм виборчих правовідносин, тобто вони є регуляторним інструментом завдяки якому окреслюється характер і напрями правового регулювання всього комплексу суспільних відносин, що складаються в процесі виборів. Також принципи виборів народних депутатів України відіграють роль окремих правових засад для формування та розвитку виборчого права, виступають його найбільш важливими та стабільними складовими. Правова природа цих принципів полягає й у забезпеченні збалансованості та єдності регулювання правовідносин у сфері виборів народних депутатів України. Тобто принципи виборів водночас окреслюють вихідні параметри, в рамках яких формується механізм правового регулювання електоральних відносин, і вони ж виступають як своєрідний вектор, що визначає розвиток самого виборчого права. Принципи виборів народних депутатів України також віддзеркалюють ступінь демократизму організації та підготовки виборів, реалізацію конституційних прав громадян брати участь в управлінні державою, вільно обирати та бути обраними до представницьких органів державної влади тощо [2, с. 101].

Не можна сказати, що ця проблематика була поза увагою вітчизняних та зарубіжних науковців-правників. Навпаки такі відомі вчені як О.Ф. Фрицький, А.З. Георгіца, Б.І. Ольховський, О.В. Марцеляк, Т.В. Герасименко, Ю.А. Дмитрієв, В.Б. Ісраєлян, Л.М. Козодой, М.І. Ставнійчук та інші досліджували сутність та природу принципів виборчого права. Однак ми хочемо синтезувати їхні погляди і на цій основі викласти своє бачення розуміння принципів виборів народних депутатів України.

Слід зразу ж відмітити, що останнім часом в чинному законодавстві і науковій літературі вживається щодо принципів виборів народних депутатів України термін «засади». Вітчизняний правник О.В. Марцеляк пише, що певною мірою це пов'язано з тим, що тривалий час в правовій науці використовувався термін «принцип», оскільки слово «принцип» має латинське походження та є терміном-інтернаціоналізмом. Воно цілком виправдано використовується як термін будь-якої галузі науки, позаяк інтернаціоналізми схвально сприймалися вітчизняною традицією термінотворення. Проте останнім часом саме у галузі права вітчизняна тенденція до використання власне українських, автохтонних мовних засобів. Поряд із латинськими вітчизняні законодавці починають уживати властиві саме українській мові терміни. У цілому це не суперечить філософії права, оскільки мова законодавства має бути зрозумілою для

якнайширшого загалу. З-поміж таких термінів можна відзначити й лексему «засада». Її використання у текстах законодавчих актів сьогодні вважається цілком виправданим, бо вона належить до «книжних» згідно з вимогами офіційно-ділового стилю. Як власне українське це слово цілком відповідає слову «принцип». Також слово «засада» слід уважати як найбільш природне для нашого терміновживання, як дещо віддалене від латинського та майже синонімічне слову «закон» [3, с. 38-39].

Справді в українській мові традиційно паралельно уживаються латинські й власне українські слова: абетка-алфавіт, відсоток-процент, злочин-кримінал тощо. Особливо таке вживання характерне для різноманітних галузей науки у тому числі й юридичної, що пояснюється, передусім, передовим розвитком свого часу римського права від якого пішло дуже багато різних термінів. Слово «принцип» також має латинське походження (principium – начало, основа) і активне використання цього терміну зумовлено історичною традицією розвитку юриспруденції. Латина традиційно представлена як мова спілкування юристів різних країн. З одного боку вона є мовою римського права, принципи якого стали основою норм цивільного права більшої частини європейських країн. Його відмінними рисами є точність формулювань, простота і зрозумілість, тому воно рецептувалося в країні Європи. Латинізм прийшли в різні мови не тільки при безпосередньому контакті з самою латиною, а й при посередництві інших мов. В багатьох європейських країнах до XII сторіччя латина була мовою літератури, науки, офіційних паперів. Латиною захищалися дисертації і здійснювалася переписка з іноземними спеціалістами. З іншого боку – латина – це мова постійно вживаних правових термінів. Останні складають значний шар професійної етики сучасного висококваліфікованого юриста. Більшість латинських запозичень належать до інтернаціональної лексики, тобто повторюються в мовах багатьох народів. Це цілком стосується і терміну «принцип», який практично є незмінним в багатьох європейських мовах: англійська – principle, французька – principe, німецька – prinzip, італійська – principio, іспанська – principio.

Термін «принцип» активно використовувався також радянською юридичною наукою а пізніше й національною українською. Проте останнім часом вітчизняні законодавці йдуть по шляху заміни в нормативних актах терміну «принцип» на термін «засада». Це знайшло відображення в Кримінальному процесуальному кодексі України, Законах України «Про вибори Президента України», «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» та інших. Тобто у вітчизняному законотворенні отримала місце тенденція використання власне українських термінів, з-поміж яких і термін «ЗАСАДА».

Використання у текстах законодавчих актів терміну «засада», на наш погляд, є виправданим. Як власне українське це слово цілком співзвучне слову ПРИНЦИП, як зазначено у «Словнику синонімів української мови»: Тлумачення слова «засада» визначає: 1. основу чогось; те головне, на чому ґрунтується, базується що-небудь; 2. вихідне, головне

положення, принцип; основа світогляду, правило поведінки; 3. спосіб, метод здійснення чого-небудь. Тлумачення слова «принцип» визначає: 1. основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і тощо; 2. особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось; 3. переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці [4, с. 419].

Великий тлумачний словник сучасної української мови дає таке визначення поняття «засада» – основа чогось, те головне на чому ґрунтується, базується щонебудь, спосіб, метод здійснення [5, с. 419]. «Принцип» – основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку, особливість покладена в основу створеного [5, с. 1125]. Велика енциклопедія тлумачить принцип як «основне вихідне аксіоматичне положення якої-небудь теорії, вчення, науки, світогляду, політичної організації» [6, с. 112].

Аналіз рішень Конституційного Суду України дає змогу вяснити, що законодавець використовує та оперує двома категоріями в різних рішеннях по-різному. Так, обґрунтовуючи свою правову позицію в Рішенні від 16 січня 2003 року № 1-рп/2003, єдиний орган конституційної юрисдикції виходить з того, що «засадничими є положення Конституції України» [7], натомість в своєму Рішенні від 10 травня 2000 року № 8-рп/2000 «виходить з Конституції України, яка визначає принципи положення» [8]. Звертає на себе увагу рішення Конституційного Суду України від 17 жовтня 2002 року №17-рп/2002, відповідно до якого «Верховна Рада України ...складається із чотириста п'ятдесяти народних депутатів ... обраних на основі виборчого права ... функціонує на засадах колегіальності ... за демократичним принципом прийняття рішень» [9]. Таким чином, правова позиція щодо співвідношення змісту понять «принцип» і «засада» навіть у рішеннях Конституційного Суду України проявляється у тотожності даних понять, а отже і їх рівності.

Виходячи з викладеного, потрібно зазначити, що «засада» та «принцип» є дуже близькими правовими категоріями. На сьогодні законодавець не в змозі повністю розмежувати дані поняття, і у вітчизняному законодавстві оперує цими категоріями часто не розмежовуючи їх. Це приводить нас до декількох висновків. По-перше, поняття «засада» та «принцип» не можна розглядати ізольовано одне від одного, оскільки вони є базовими закономірностями певних явищ та одночасно слугують засобом практичного удосконалення права. По-друге, найближчим синонімом до слова «принцип» є слово «засада», яке й слід уважати як найбільш природне для нашого терміновживання, як дещо віддалене від латинського, та майже синонімічне слову «закон». По-третє, якщо, поглянути на це кризь призму правових позицій, то можна виявити, що за своїм змістом засади охоплюють значно більше правових явищ, аніж принципи. Наприклад, однією із засад правової системи України є визнання і дія принципу верховенства права. Тобто, принцип є елементом, складовою засад правової системи України. Відповідно до статті 92 Конституції України виключно законами визначається: «засади

регулювання праці і зайнятості, засади місцевого самоврядування, засади регулювання відносин власності» [10]. Таким чином, засади це те підґрунтя, на основі якого здійснюється певна діяльність, підвалини, основною метою яких є визначення механізму та контроль органів, на які покладено обов'язки щодо реалізації такої політики. Реалізація засад здійснюється через формування принципів. Тобто засади визначають зміст принципів, а останні є похідними від засад.

По-четверте, в юридичній науці термін «принцип» виявляється більш широким, ніж термін «засада». Так, сталими є словосполучення «принципи права», «принцип законності», «принцип демократизму», «принцип рівності всіх перед законом», «принцип взаємної відповідальності особи й держави» тощо. Виходячи з цього вважаємо доцільним у нашому дослідженні використовувати паралельно терміни «принцип» і «засада».

Ще один момент, який потребує уточнення, полягає у тому, що в юридичній літературі мають місце різноманітні підходи до розуміння принципів виборчого права. Окремі вітчизняні науковці принципи виборчого права пов'язують з виборчою системою [11, с. 264]. Інші – з виборами [12, с. 210-280]. На наш погляд, принципи виборчого права правильніше характеризувати у прив'язці до принципів виборів, як тотожні поняття. Хоча в зарубіжній науковій літературі існує думка, що принципи виборів слід розрізняти від принципів виборчого права. Так, Т.В. Герасименко стверджує, що поняття «принципи виборів» потрібно використовувати для окреслення певних правових принципів, а поняття «принципи виборчого права» – для відзначення відповідних принципів права. Звідси під принципами виборів вона розуміє керівні правові ідеї, які фіксують уявлення про вибори як про форму прояву суверенітету народу (народовладдя), що розкриває з цієї точки зору сутність і зміст виборчого права, а під принципами виборчого права – ті самі ідеї, які отримали правове оформлення і покликані забезпечити проведення демократичних виборів [13, с. 22]. Ми ж вважаємо, що наведена позиція не стільки свідчить про існування відмінностей між принципами виборів і виборчого права, скільки розставляє акценти щодо їх фіксації. По суті та змісту, за умови, що це має місце в демократичній країні, принципи виборів та принципи виборчого права збігають, є аналогічними.

Принципи виборчого права відіграють ключову роль у формуванні представницьких органів державної влади та органів місцевого самоврядування і виступають основою для створення виборчого права. Як правильно стверджують російські дослідники Ю. Дмитрієв та В. Ізраєлян, визначення та вивчення принципів виборчого права має не тільки теоретичне, але й велике практичне значення, оскільки без урахування засадничих основ, на яких формується правова регламентація виборчих відносин, важко адекватно та цілісно сприймати весь комплекс норм виборчого права, оцінювати їх зміст, розуміти їх значення, заповнювати існуючі прогалини правового регулювання електоральних відносин, усувати невідповідності та протиріччя між окремими приписами виборчого законодавства [14, с. 109].

Однак, незважаючи на таку актуальність правової характеристики і надзвичайну важливість дослідження принципів виборчого права у вітчизняній науковій літературі має місце цілий ряд проблем, які потребують свого якнайскорішого вирішення. Передусім це пов'язано з розумінням самих принципів виборчого права України взагалі і виборів народних депутатів України, зокрема.

Найбільш поширеною у вітчизняній і зарубіжній літературі є точка зору, що принципи виборчого права – це основоположні, керівні ідеї (засади), які лежать в основі регламентації цього інституту. Зокрема на таких позиціях стоять автори підручника «Сравнительное конституционное право» [15, с. 370], відомий український учений-конституціоналіст О.Ф. Фрицький [16, с. 209] та ціла низка інших вчених. Так, російський науковець Л.Д. Воеводін, вказуючи на значення принципів як основоположних ідей, зазначає, що це вихідні засади, які виражають сутність виборчого права і визначають його зміст [17, с. 227]. Про це говорить і Г.Н. Андреева: «Принципи виборчого права – це основні засади, на яких воно базується» [18, с. 360]. Автори коментаря Закону України «Про вибори народних депутатів України» під ними розуміють відправні, вихідні ідеї, які виражають найважливіші підвалини й закономірності процесу виборів [19, с. 11].

Український науковець Л.М. Козодой дотримується думки, що: «Під принципами виборчого права необхідно розуміти основні ідеї, які відображають демократичну природу виборів як конституційної основи народовладдя, що визначають фундамент правового регулювання виборчих прав, гарантій, процедур, які забезпечують законодавчо визначене, чітко збалансоване, нефальсифіковане проведення виборів різного рівня, реалізацію та захист виборчих прав громадян та інших суб'єктів виборчого процесу» [20, с. 108].

Відомий український учений А.З. Георгіца характеризує принципи виборчого права як основні вихідні положення, що покладені в основу регламентації даного інституту [21, с. 255]. А М.І. Ставнійчук стверджує, що основні принципи виборів – це засади, на основі яких здійснюються вибори і відповідно до змісту яких вибори можна вважати реальним волевиявленням народу, формою прямого народовладдя [22, с. 315]. О.В. Марцеляк пише, що принципи національного виборчого права – це керівні ідеї, які лежать в основі формування представницьких органів, виражають сутність виборчого права і визначають його зміст та забезпечують реальний характер волевиявлення народу і легітимність виборчих органів публічної влади [2, с. 106]. В іншій своїй роботі цей науковець уже зазначає, що засади виборчого права України – це керівні ідеї, які лежать в основі формування представницьких органів, виражають сутність виборчого права і визначають його зміст та забезпечують реальний характер волевиявлення народу і легітимність виборчих органів публічної влади [3].

В юридичній навчальній та науковій літературі мають місце й інші підходи до розуміння принципів (засад) виборів. І слід відзначити, що кожна з позицій так чи інакше варта уваги. Синтезуючи ж погляди

вітчизняних та зарубіжних науковців із цього питання та наші результати дослідження принципів права можна зробити висновок, що засадам виборів народних депутатів України характерні наступні риси:

1) вони являють собою ідеї, правила, які віддзеркалюють свідомий та вольовий аспекти виборів, утворюють собою змістовний каркас, у якому виражається і твориться виборче право щодо виборів народних депутатів України. Засади виборів народних депутатів України виникли саме як ідеї: ідеї демократизації формування представницьких органів державної влади, ідеї легітимної передачі влади цим органам, ідеї широкого залучення народу до участі в управлінні державою, ідеї удосконалення процесу формування представницьких органів, вироблення чітких та прозорих правил у цьому питанні тощо. Вони концентрують еволюцію демократизації суспільства і держави, результат розвитку виборчого права. В них втілений нерозривний зв'язок минулого, сучасного та майбутнього у формуванні законодавчих органів. На певному етапі розвитку виборчого права ці ідеї та правила текстуально отримали своє вираження у конституціях, втілення в інших нормативних актах законодавчого характеру, тобто законодавче визнання. І сьогодні демократичність виборчого законодавства, його відповідність загальнолюдським цінностям визначається наскільки воно уособлює демократичні засади виборів.

2) засади виборів народних депутатів України це основоположні, фундаментальні ідеї, керівні правила, які містять вихідні, визначальні, відправні, провідні настанови керівного характеру щодо виборів народних депутатів України, відіграють роль орієнтирів у формуванні виборчого права, пронизують всю його матерію, є центральними у ньому, головними, важливими за своїм значенням, виділяються серед інших ідей, правил своєю ґрунтовністю, фундаментальністю, визначальністю, визначають основні положення виборів народних депутатів України, характеризують їх зміст, є їх основою, стрижнем.

3) засади виборів народних депутатів України мають загальний характер. Їм властивий елемент узагальнення, піднесений над конкретикою. Вони абстраговані і поширюються на невизначене коло суб'єктів та заздалегідь невстановлені відносини. Тобто немає конкретних адресатів їх дії і засади виборів народних депутатів України розповсюджують свою силу не на індивідуально визначених, а на будь-яких суб'єктів, які визначені Законом України «Про вибори народних депутатів України» та вступають чи можуть вступити у виборчі правовідносини. Вони моделюють поведінку суб'єктів виборчих правовідносин, визначають механізм правового регулювання відносин при виборах народних депутатів України в цілому в суспільстві і державі та являють собою загальні ідеї і правила, які відповідають інтересам виборців.

4) засади виборів народних депутатів України концентрованим чином виражають сутність виборчого права як системи правових норм, які регулюють суспільні відносини, пов'язані з виборами органів державної влади і місцевого самоврядування

[23, с. 21], чи система правових норм (конституційних і нижчестоящих за своєю юридичною силою), які регулюють суспільні відносини, пов'язані з виборами в органи державної влади і місцевого самоврядування, з реалізацією форм прямої демократії [24, с. 176], чи сукупності правових норм, які регулюють право громадян обирати і бути обраним в органи державної влади й органи місцевого самоврядування та порядок здійснення цього права [25, с. 16], або ж сукупності конституційно-правових норм, що регулюють суспільні відносини, пов'язані з формуванням представницьких і інших виборних органів (посадових осіб) державної влади та місцевого самоврядування [12, с. 20].

Саме на основі принципів виборів народних депутатів України відбувається моделювання норм, що визначають основні процедурні моменти, пов'язані з виборами депутатів Верховної Ради України. Вони концентровано відображають найважливіші закономірності формування українського парламенту, акумулюють, переводячи в правові категорії – норми права, загальнолюдські цінності, які визначають демократичний порядок формування представницьких органів публічної влади. Принципи виборів народних депутатів України визначають і забезпечують одноманітність у всій системі юридичних норм і забезпечують єдність правового регулювання суспільних відносин щодо виборів народних депутатів України. Тобто вони являють собою еталон моделі дієвого регулятора виборчих правовідносин, визначають міру необхідної поведінки суб'єктів виборів народних депутатів України, і таким чином виступають критерієм, завдяки якому підтверджується відповідність норм виборчого права моральному виміру і ідеалам справедливості.

Враховуючи точки зору вітчизняних і зарубіжних науковців щодо принципів права і акумулюючи їх відносно засад виборів народних депутатів України можна зробити висновок, що останні виступають душею виборчого права України, символізують його дух, є центральною ланкою правового забезпечення виборів народних депутатів України, «стрижнем» юридичних конструкцій формування парламенту, виконують функцію головних, несучих елементів конструкції формування законодавчого органу, навколо якої будується вся правова система формування представницьких органів влади.

5) засади виборів народних депутатів України є соціальним явищем, надбанням демократичного розвитку світової спільноти. Вони кореняться у всій історії становлення виборчого права і склали його сутність та застосовувались у різних історичних умовах, що вказує на те, що вони зумовлюються потребами розвитку держави, суспільства і концентрують результат розвитку виборчого права, являють собою втілення його демократичних та гуманістичних традицій, віддзеркалюють історичну спадкоємність виборчого права, нерозривний зв'язок його минулого, сучасного та майбутнього. Їх поява зумовлюється потребами демократизації порядку формування вищого представницького органу державної влади – парламенту країни, легітимізацією порядку передачі державної влади, необхідністю

врахування суспільних інтересів при обранні парламентаріїв тощо.

Підеумовуючи сказане, можна зробити висновок, що **засади виборів народних депутатів України – це виражені в законодавстві України основоположні, фундаментальні ідеї, керівні правила загального характеру, які зумовлюються потребами демократичного розвитку держави і суспільства та у концентрованому вигляді визначають порядок формування єдиного органу законодавчої влади в Україні – Верховної Ради України.**

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев С.С. Восхождение к праву. Поиски и решения. – М.: Норма, 2001.
2. Марцеляк О.В. Выборы народных депутатов Украины: навчальний посібник. – Х: ТОВ «ПРОМЕТЕЙ-ПРЕС», 2007.
3. Марцеляк О.В. Конституційні засади виборчого права України (загальнотеоретична характеристика) // Право України. – 2013. – № 5.
4. Словник синонімів української мови: У 2-х т. / А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головачук та інші. – К. Наук. думка, 2001.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. та доповн.) / Уклад. головн. ред. В.Т. Вусел – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.
6. Большая энциклопедия: В 62 Томах. М: Терра, 2006.
7. Рішення Конституційного Суду України від 16 січня 2003 року № 1-рп/2003 // Офіційний вісник України. – 2003. – №5. – Ст. 192.
8. Рішення Конституційного Суду України від 10 травня 2000 року №8-рп/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – №37. – Ст.1592.
9. Рішення Конституційного Суду України від 17 жовтня 2002 року № 17-рп/2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – №44. – Ст. 2045.
10. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
11. Ольховський Б.І. Выборы в Украине // Конституційне право України: Підручник / За ред. Ю.М. Тодики, В.С. Журавського. – К.: Видавничий Дім «In Jure», 2002.
12. Марцеляк О.В. Выборы народных депутатов Украины: история, теория, практика: Навчальний посібник. – Х: ТОВ «ПРОМЕТЕЙ-ПРЕС», 2008.
13. Герасименко Т.В. Принципы выборов в органы государственной власти и местного самоуправления в Российской Федерации: дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 – конституционное и муниципальное право. – Тюмень, 2003.
14. Дмитриев Ю.А., Исраелян В.Б. Избирательное право и процесс в Российской Федерации. – Ростов-на-Дону: Изд-во «Феникс», 2004.
15. Сравнительное конституционное право / Отв. ред. В.Е. Чиркин. – М.: «Манускрипт», 1996.
16. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2002.
17. Воеводин Л.Д., Златопольский Д.Л. Государственное право зарубежных социалистических стран. – М.: Изд-во МГУ, 1984.
18. Андреева Г.Н. Конституционное право зарубежных стран: Учебник. – М.: Изд-во Эксмо, 2005.
19. Коментар Закону України «Про вибори народних депутатів України» / За заг. ред. А.І. Мартинюка. – К.: Юридична думка, 2006.
20. Козодой Л.М. Конституційно-правовий статус суб'єктів виборчого процесу в Україні: дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 – конституційне право. – К., 2006.
21. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. – Тернопіль: «Астон», 2003.

22. Ставнійчук М.І. Вибори в Україні // Конституційне право України / За ред. В.Ф. Погорілка. – К.: Вид-во «Наукова думка», 1999.

23. Основи конституційного права України: Конспект лекцій / За ред. Первалової Л.В. – Х.: НТУ «ХПІ», 2002.

24. Конституционное право: Словарь / Отв. ред. В.В. Маклаков. – М.: Юристъ, 2001.

25. Постников А.Е. Избирательное право России. – М.: Юристъ, 1996.